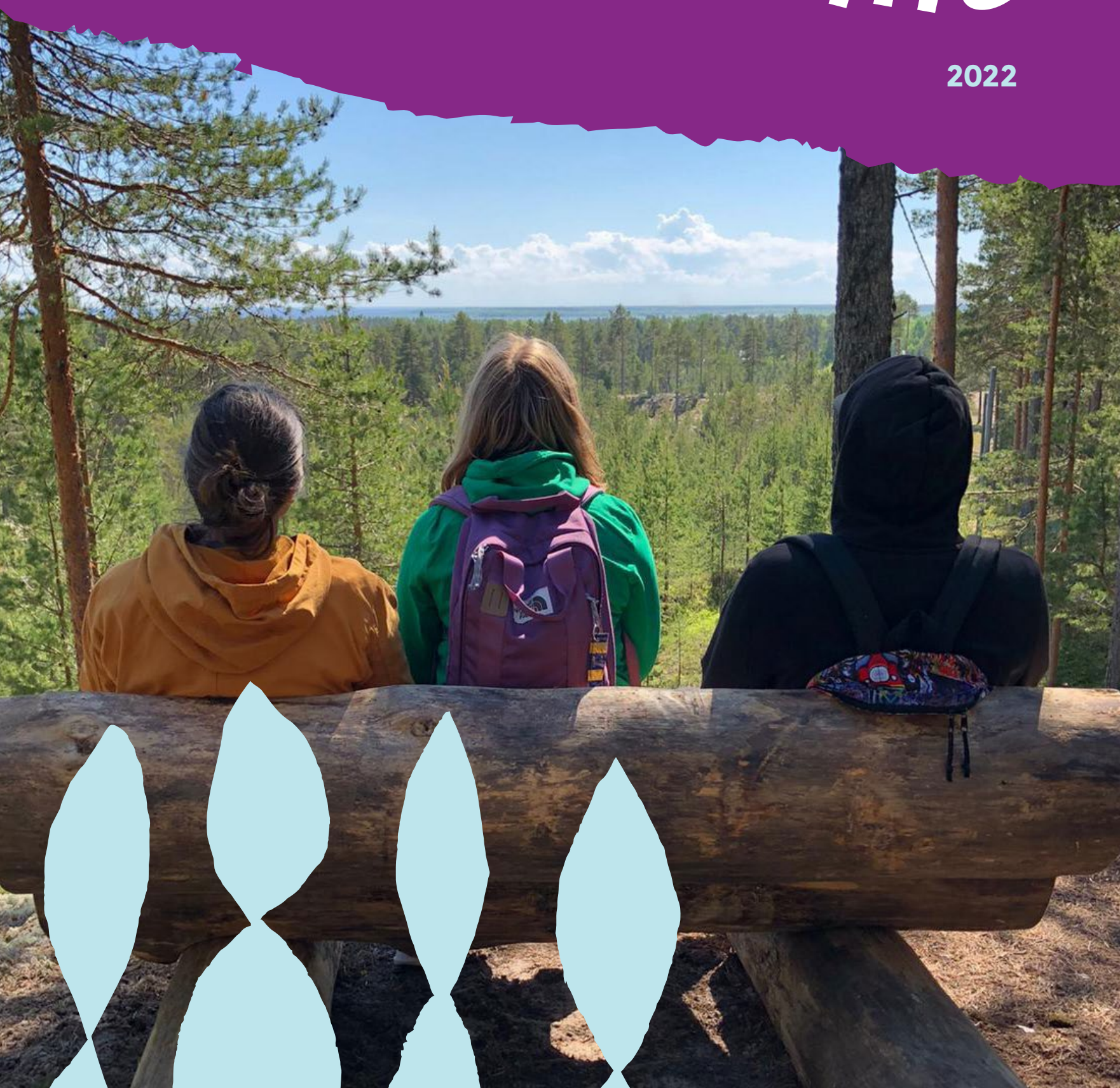

Osallisuus
Yhteisöllisyys
Yhteiskehittäminen
Osallisuusmuotoilu
Itu -suunnittelupeli

Kunta olemme me

2022

*Voit lukea julkaisua
myös verkossa!*

Kunta olemme me -hanke

Virpi Harilahti-Juola, kehittämisspäällikkö
Niina Vuori, projektikoordinaattori
Heidi Simppala, yhteisökehittäjä

Kiitos Luovakunta-osaamispajan osallistujat
Belyta, Eeva, Hannele, Henna, Jaakko, Maria,
Mrika, Mialeena, Nelli, Pekka, Sanni ja Sara.

Kiitos kuntakumppanit Hailuoto ja Vaala.

Kunta olemme me -julkaisu

TOIMITUSKUNTA Niina Vuori ja Heidi Simppala
JULKAISU Maaseudun Sivistysliitto (2022)
TAITTO Sanni Salo / Muodo
PAINO PunaMusta Oy

Painotuotteet
4041-0619

ClimateCalc CC-000025/FI
PunaMusta Printing

PÄÄKIRJOITUS: VIRPI HARILAHTI-JUOLA

Osallisuus – kunnille, jotka haluavat kuulla kuntalaisiaan

Kunta on jokaisen meidän paikallisyhteisö, joka pohjautuu ihmisten väliseen luottamukseen. Luottamus kuntahallintoa ja omia vaikutusmahdollisuuksia kohtaan kasvaa lisäämällä rakentavaa vuoropuhelua asukkaiden, luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kesken.

Kuntien viranhaltijoiden valmistelussa ja päättäjien päätettävänä on aina yhtä aikaa paljon asioita. Joukossa on aina myös niitä, jotka herättävät muita enemmän keskustelua, tunteita ja mielipiteitä. Ne on hyvä tunnistaa ja varata niiden valmistelulle riittävästi aikaa: kuunnella erilaisia näkökulmia, ottaa asukkaat mukaan, etsiä yhteistä ymmärrystä ja viedä asioita avoimesti eteenpäin.

Tämänkaltaisen kuuleminen – tai oikeastaan dialogi – vaatii uudenlaista suunnittelua ja toteutusta viranhaltijoilta, aikaa ja uskallusta päättäjiltä ja luottamusta kuntalaisilta. Kuuleminen on sidottava päätöksentekoon siten, että sen tavoite ja tulokset ovat selviä kaikille osapuolille. Siitä syntyy luottamus. Tai toisaalta, jos tämä on epäselvää, hyvä tahto voi pahimmillaan herättää ankaraakin vastustusta. Jos tulee tunne, että dialogilla ei ole merkitystä asioiden valmisteluun tai päätöksentekoon, se voi kääntyä itseään vastaan – tulee tunne petetyksi joutumisesta tai oman, itselle tärkeän, viestin ohittamisesta.

Dialogi (toisen kuunteleminen, omien ajatusten ja mielipiteiden kertominen) syntyy aina prosessissa, mikä vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. On siedettävä sitä, ettei valmiita vastauksia ole tai niitä voi olla monta erilaista. Dialogissa itse prosessi on vähintään yhtä tärkeä kuin prosessin tuloksena syntynyt vastaus.

Tässä omaa toimintaamme ohjaava ajatus on se, että pyrimme menemään lähelle ihmisiä ja heidän arkeaan. Teemme osallistumisesta helppoa ja kokeilemme erilaisia tapoja tulla mukaan – kannustamme yhteisen puheen lisäksi rakentamaan vuoropuhelua myös yhteisen tekemisen ympärille. Tekeminen tarjoaa mahdollisuuden kohdata ihmisiä heidän omassa ympäristössään ja saada arvokasta tietoa heidän osaamisestaan, tavastaan olla ja elää sekä suhteestaan ympäröivään yhteisöön.

Kannustammekin kaikkia tulevaisuuden kunnan rakentajia lisäämään moniäänistä vuoropuhelua, sitä kautta vahvistamaan luottamusta ja synnyttämään aitoa iloa ja ylpeyttä omasta lähiyhteisöstä!

**Kirjoittaja toimii kehittämisspäällikkönä
Maaseudun Sivistysliitossa ja Maahengessä**

TEKSTI: ULRIIKA LEPONIEMI

Yhteisöllisyyttä täytyy johtaa

Ymmärrys yhteisöllisyyden merkityksellisyydestä on viime aikoina kasvanut ja se onkin nostettu osaksi usean kunnan strategiaa. Yhteisöllisyydestä on tullut suoranainen muotisana, trendi. Yhteisöllisyyttä käytetään kuitenkin valitettavan usein myös yhteyksissä, joissa halutaan vain kantaa positiivisuuden viittaa, ilman että ymmärretään, mistä yhteisöllisyys aidosti rakentuu. Käsitteellä ei tarkoiteta esimerkiksi hyväntekeväisyyttä, sellaista toimintaa, jossa työtä annetaan ylhäältä päin vapaaehtoissektorin tehtäväksi vastikkeetta. Aito yhteisöllisyys ei myöskään rakennu pelkillä julkisilla asiakirjoilla ja yksittäisillä osallistavilla menetelmillä. Jotta yhteisöllisyys voi aidosti vahvistua kunnassa, se vaatii johtajalta ymmärrystä

siitä, mistä yhteisöllisyydessä oikeasti on kyse ja miten sitä voidaan rakentaa.

Parhaimmillaan yhteisöllisyys näyttäytyy sitoutuneiden kuntalaisten yhteistyönä, asioiden hoitona koko kuntayhteisön hyväksi. Yhteisöllisyys syntyy siitä kokemuksesta, että toimijat ovat aidosti samassa veneessä, yhteiseen hyvään sitoutuneita. Yhteisö tarjoaa perustan huolenpidolle ja välittämiselle sekä maaperän tärkeille tarpeille, kuten yhteenkuuluvuuden, osallisuuden ja tarpeellisuuden kokemiselle. Samaan aikaan yhteisöllisyydestä kumpuava aktiivinen toiminta rakentaa elinvoimaa tuoden erilaisia palveluita ja virikkeitä kuntalaisille.

Yhteisöllisyyden rakentaminen ja menestyksessä johtaminen ei kuitenkaan ole helppo tehtävä! Keskeistä on, miten kuntajohto suhtautuu yhteisöllisyyteen. Nähdäänkö kuntayhteisö oleellisena johtamisen areenana, keskeisenä toimijana ja yhteistyökumppanina. Salliiiko kuntajohto yhteisön aloitteellisuuden ja aktiivisuuden, vai koetaanko se vain turhana, virkатыötä hidastavana ja hankaloittavana. Yhteisöllisyys on mitä suuremmassa määrin arvokysymys: minkälaisena kuntalaisten rooli nähdään?

Tärkein asia, jonka kunnan johto voi yhteisöllisyyden eteen tehdä, on osoittaa sen arvo ja merkitys keskeisenä osana kunnan toimintaa. Kuntayhteisön kuuleminen on muutakin kuin edustuksellinen demokratia. Se on muutakin kuin kuntalainkin velvoittama osallistaminen. Yhteisöllisyyttä ei voi myöskään ulkoistaa kunnan päivittäisjohtamisesta erillisille osallisuusryhmille tai seuratoiminnalle. Yhteisöllisyys ei synny yksittäisillä toimenpiteillä tai työkaluilla, vaan yhteisöllisyys pitää tuoda lähelle kuntalaisia, osaksi heidän arkeaan. Se on laajempi kulttuurinen muutos, joka vaatii aikaa syntyäkseen ja vahvistuakseen.

Yhteisöllisen toiminnan tehokkuus pohjautuu siihen, että ongelmien ratkaiseminen lähtee yhteisöstä itsestään, kuntayhteisön yhteistyönä. Yhteisö tunnistaa ja muotoilee ongelmat sekä myös miettii ne keinot, millä näkee saavutettavan niihin parhaat ratkaisut. Mikäli yhteisön toimintaa aletaan ohjaamaan liian voimakkaasti ylhäältä päin, vaarannetaan mahdollisuus hyödyntää kuntayhteisöstä kumpuavaa kapasiteettia. Myös yhteisöllisyyden rakentamiseen ja vahvistamiseen on olemassa lukuisia keinoja. Jotkut osallistamisen menetelmät toimivat toisaalla ja toisenlaiset ratkaisutavat istuvat toisaalle. Yhteisöllisyyden elementtejä ei siis voi kopioida muualta, vaan kunnan tulee keksiä ne itse, kunnan ja sen kuntalaisten uniikkisuus huomioiden. Optimistinen ja aktiivinen, yhteisöä arvostava sekä tukeva toiminta auttaa löytämään ratkaisuja, ja onnistumisen kokemukset kannustavat yrittämään jatkossakin.

Yhteisöllisyyden johtamisessa keskeistä siis tiivistetysti on, että:

- 1. kunnan johto ymmärtää yhteisöllisyyden arvon ja merkityksen**
- 2. yhteisöllisyys tuodaan lähelle kuntalaisia**
- 3. huomioidaan kunnan ja sen kuntalaisten ainutlaatuisuus**

Yhteisöllisyys kumpuaa siis arvoperustasta ja ilmapiiristä, joka rakentuu ajan saatossa erilaisten tapahtumaketjujen myötä. Keskeistä on, että johto ymmärtää yhteisöllisyyden syvemmän merkityksen ja myös viestii siitä.

Pärijätäkseen voimakkaasti muuttuvassa toimintaympäristössä, monimutkaisten ongelmien ja muutosten keskellä, kuntien tulee johtaa toimintaansa paikallisten olosuhteidensa ja resurssiensa kannalta olennaiseen ja oikeaan suuntaan. Koska toimintaresurssit ovat niukat, tulee kuntien aktivoida kuntalaisia mukaan toimintaan ja hyödyntää heidän osaamisensa ja ominaisuutensa. Kunnan hallinto ei nykyisillä rakenteillaan ja resursseillaan voi olla ottamatta huomioon kuntalaisten kollektiivista kapasiteettia: kuntayhteisöstä kumpuavaa osaamista, tekemistä ja huolenpitoa.

Parhaimmillaan, viisaasti johdettuna, yhteisöllisyys on voimavara sekä kunnalle että kuntalaisille ja näin ollen sen tulisi olla myös johtamisen keskeinen intressi.

Parhaimmillaan, viisaasti johdettuna, yhteisöllisyys on voimavara sekä kunnalle että kuntalaisille ja näin ollen sen tulisi olla myös johtamisen keskeinen intressi.

Kirjoittaja toimii tutkijatohtorina Tampereen yliopistossa.

Lue lisää: Kollektiivinen kapasiteetti: Yhteisöllisyys pienen kunnan johtamisessa Leponiemi, Ulriika (2019)
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1304-3>

TEKSTI: HARRI JALONEN

Hyvä, paha yhteiskehittäminen

Yhteiskehittäminen on tiheä käsite (*thick concept*), sillä se on samanaikaisesti sekä toimintaa kuvaava että sitä arvottava käsite (vrt. van der Weele 2021). Yhteiskehittämisellä viitataan nimensä mukaisesti toimintaan, jossa kaksi tai useampi toimija osallistuu asiointilojen parantamiseen. Useimmiten kysymys on julkishallinnon ja kansalaisyhteiskunnan rajapinnassa tapahtuvasta toiminnasta. Yhteiskehittämisen avulla on innovoitu uusia palvelukonsepteja, osallistettu palvelujen käyttäjiä ja vahvistettu kansalaisten toimijuutta. Yhteiskehittämiseen suhtaudutaan julkisessa puheessa korostuneen myönteisesti. Tämä on ymmärrettävää, sillä yhteiskehittämiseen sisältyy oletus siitä, että palvelujen käyttäjät saavat äänensä kuuluviin. Vaikka yhteiskehittämisessä onkin ensisijaisesti kysymys käytännöllisten ongelmien ratkaisemisesta, toiminnalla on myös demokratiaa lujittava ulottuvuutensa. Ratkaisut, joilla on kansalaisten tuki, nauttivat lähtökohtaisesti suurempaa legitimitettä kuin ne, jotka on kehitetty hallinnon piirissä enemmän tai vähemmän irti kansalaisten arjesta.

Yhteiskehittämisessä palvelun käyttäjät mielletään oman elämänsä parhaiksi asiantuntijoiksi. Olipa kysymys kaupunginosan kehittämisestä, palveluiden saatavuuden parantamisesta tai osallistuvan budjetoinnin toteuttamisesta, kansalaisten kokemustietoa pidetään tärkeänä, sillä ilman sitä vaarana on, että palveluilla ei saada aikaiseksi niillä tavoiteltavaa hyötyä.

Yhteiskehittäminen pohjautuu palvelu- ja yhteisölliselle arvonluonnin logikalle (ks. esim. Vargo & Lusch 2004, Brandsen ym. 2018, Osborne 2020), jonka ytimessä on ajatus siitä, että palvelujen arvo syntyy niitä käytettäessä. Palvelun arvoa ei voida vangita sen ominaisuuksiin, sillä palvelun koettuun arvoon vaikuttavat käyttäjien yksilölliset tilanteet. Se, mikä näyttäytyy yhdelle arvoa luovana ja arkea helpottavana palveluna, voi olla toiselle merkityksetöntä. Tarve ymmärtää palveluun kohdistuvia odotuksia ja vaatimuksia on vahva argumentti kokemustiedon puolesta.

Vaikka yhteiskehittämiseen suhtaudutaankin yleisesti myönteisesti, kysymys ei kuitenkaan ole ongelmattomasta toiminnasta. Lukuisissa tutkimuksissa on nimittäin osoitettu, että yhteiskehittämiseen olennaisesti sisältyvän kokemustiedon integrointi osaksi palvelujen kehittämistä on helpommin sanottu kuin tehty (ks. esim. Meriluoto 2018). Kokemustiedon hyödyntämisen vaikeuksia voidaan selittää eri tavoin. Yksi mielenkiintoisimmista tulkinnoista on se, että kan-

salaisten kokemustietoon suhtaudutaan vakavasti silloin, kun sen arvioidaan kohdistuvan vähämerkitykselliseen asiaan. Toisin sanoen kansalaisten osallistumista arvostetaan, kun se ei 'uhkaa' hallinnon intressiä ja professioiden valtaa. Tilanne on toinen, kun kansalaisten kokemustieto yritetään määritellä puheena olevan asian näkökulmasta relevantiksi. Tällöin voi käydä niin, että hallinnossa toimivat ammattilaiset pyrkivät vähättelemään kansalaisten kokemustiedon hyödyllisyyttä. Vähättely on harvoin näkyvää ja aktiivista, sillä sitä toteutetaan yleisemmin vaikenemalla kiusallisista asioista ja sulkemalla ulos sellaista kokemustietoa, jonka koetaan kyseenalaistavan ammattilaisten asiantuntijuutta (Weiste ym. 2022.)

Yhteiskehittämiseen liittyvä potentiaali realisoituu vasta, kun siihen osallistuvat toimijat arvostavat toistensa näkemyksiä. Yhteiskehittämisen ei pitäisi olla argumenttien kamppailua vaan erilaisten tulkintojen yhteensovittamista.

**Kirjoittaja toimii professorina
Vaasan yliopistossa.**

Lähteet

Brandsen, T., Steen, T. & Verchuere, B. (2018). *Co-Production and Co-Creation. Engaging Citizens in Public Services.* Routledge, London.

Meriluoto, T. (2018). *Making experts-by-experience: Governmental ethnography of participatory initiatives in Finnish social welfare organisations.* Akateeminen väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.

Osborne, S., Nasi, G. & Powell, M. (2020). *Beyond co-production: Value creation and public services.* *Public Administration*, 99:641–657.

Van der Weele, S. (2021). *Thick concepts in social research: What, why, and how?* *International Journal of Qualitative Methods*, 20: 1–11.
<https://doi.org/10.1177/16094069211066165>

Vargo, S. & Lusch, R. (2004). *Evolving to a new dominant logic.* *Journal of Marketing*, 68:1–17.

Weiste, E., Stevanovic, M. & Uusitalo, L-L. (2022). *Experiential expertise in the co-development of social and health care services: Self-promotion and self-dismissal as interactional strategies.* *Sociology of Health & Illness*, 44:764–780.

TEKSTI: LAURA KELHÄ

Osallisuus pohtimaan kuntalaisen

Kuntalaisilla on kuntalain (410/2015 § 22) mukainen oikeus osallistua kunnan kehittämiseen ja päätöksentekoon. Vaikka kuntalaki linjaa kunnan velvoitteista osallistaa, ei laki ota suoraan kantaa siihen, miten osallistaminen tulisi missäkin tilanteessa järjestää, eikä varsinkaan siihen, miten osallistaminen toteutetaan siten, että se tuo lisäarvoa sekä kuntalaisille että kunnalle itselleen.

Palvelumuotoilu on monissa kunta-alan julkaisuissa nostettu esille yhdeksi kuntien osallistamisen menetelmäksi, mutta itse näen, että palvelumuotoilun tulisi olla kaikkea toimintaa läpileikkaava näkökulma, jossa asiakkaan ymmärtäminen ja kokemuksen arvostaminen on avainasemassa.

Osallisuusmuotoilu tuo muotoiluajattelun ja palvelumuotoilun menetelmät osallisuuskeskusteluun ja osallisuuden kehittämiseen. Osallisuusmuotoilun keskiössä on kuntalaisten kokemus osallistumisesta. Sen ytimessä ovat ne toimintatavat, jotka joko lisäävät tai vähentävät henkilön kokemusta omista osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan.

Osallisuuskokemusta voidaan verrata hyvään asiakaskokemukseen. Se on mielikuva tai tunne, joka syntyy kaikista kohtaamisista organisaation edustajien, viestintäkanavien ja palveluiden kanssa. Onkin hyvä pohtia, että saammeko valmistelijoina luotua kokemusta yhteenkuuluvuudesta ja kuulumisesta? Luommeko ilmapiiiriä, jossa osallistujilla on aito mahdollisuus kertoa mielipiteitään ja tulla kuulluksi kunnan valmistelu- ja päätöksentekoprosesseissa?

Osallisuuskokemusta on syytä tarkastella monitasoisesti merkityksen (miksi osallistetaan?), konseptin (valittu menetelmä/prosesi) ja toteutuksen näkökulmista. Jokaisen tason onnistuminen on tärkeää kokonaisuuden

nuotoilu haastaa osallistamista näkökulmasta

kannalta. Tärkeää on suunnitella osallistamisen prosessi huomioiden kuntalainen kaikissa osallistamisen vaiheissa. Miten tehdään viestintä ja kutsutaan ihmiset mukaan? Miten valikoidaan osallistujille sopiva osallistamisen menetelmä? Miten itse osallistaminen toteutetaan laadukkaasti ja lisäarvoa tuoden? Ja lopuksi usein unohtuva, mutta yksi tärkeimmistä: Miten hoidetaan jälkipalvelu? Eli miten valmistelun etenemisestä kerrotaan osallistamisen jälkeen, miten osallistamisen tuloksia on hyödynnetty ja mikä merkitys niillä on ollut? Näillä on oleellinen merkitys, kun hyvää kokemusta osallistumisesta rakennetaan.

Osallistamista voidaan siis tehdä hyvin, hyvin huonosti tai se voidaan jättää tekemättä kokonaan. Usein osallistaminen on tekijänsä näköistä ja oman kokemukseni perusteella kunnissa on henkilöitä, joille osallistamisen toteutuminen on enemmän keskittynyt – joko työtehtävän tai kiinnostuneisuuden vuoksi. Mitä siis huomioida?

Tärkeää on keskittyä valittavien osallistamismenetelmien laatuun. Yksi hyvin suunniteltu ja toteutettu tapa osallistaa voi korvata monta puolihuolimattomasti toteutettua tai väärin suunnattua. Oleellista on käydä läpi koko kehittämisprosessi, johon kuntalaisia halutaan mukaan – mistä löytyvät ne aidot osallistamisen ja dialogin paikat? Liian myöhään toteutettu osallistaminen ei ole osallistamista. On siis maltettava esitellä keskeneräistä tai jopa lähteä puhtaalta pöydältä, jotta valmisteluun saadaan aidosti moniäänisyyttä. Osallistamisen kontekstia ja kohderyhmää on tärkeä pyrkiä ymmärtämään. Mitä on tärkeää ymmärtää esimerkiksi juuri tästä asiakasryhmästä? Miten kohderyhmä huomioidaan valmisteluissa, viestinnässä ja menetelmissä, kun osallistamista tehdään?

Kolikon toisella puolella on osallistamista suunnitteleva ja toteuttava valmistelija. Onko hänellä tarvittava osaaminen esimerkiksi työpajan tai asiakasraadin toteuttamiseen? Onko hän itse innostunut valmisteltavasta asiasta ja hahmottaako hän osallistamisen arvon oman työnsä kannalta? Hallitseeko hän menetelmät? Mikään ei ole niin masentavaa kuin työpajaan pakotettu viranhaltija, jota ei joko kiinnosta esitlemänsä teema tai osallistaminen ylipäänsä.

Limingan osallisuusohjelma on hyväksytty keväällä 2020. Ohjelmassa linjataan keskeiset osallistamisen suuntaviivat ja periaatteet. Ohjelman toteuttamisen tueksi Limingassa on ponnostettu henkilöstön osallistamisosaamiseen. Käytännössä se on tarkoittanut esihenkilöiden ja asiantuntijoiden valmentamista fasilitaattoreiksi. Koulutuksia on ollut kaksi kierrosta viimeisen viiden vuoden aikana. Lisäksi olemme kouluttaneet esihenkilöitä etäfasilitoinnin saloihin tämän syksyn aikana. Koulutuksissa on keskitytty pohtimaan paitsi erilaisia fasilitoivia menetelmiä, mutta myös sitä, miten hyvä ja vuorovaikutuksellinen tilaisuus rakennetaan. Fasilitointi on pikkuhiljaa vakiintunut meidän normaaliksi tavaksi toimia. Tämä on erinomainen asia ja on osaltaan madaltanut osallistamisen kynnyistä myös kuntalaisiinpäin.

Kirjoittaja toimii hankeasiantuntijana Limingan kunnassa

Teksti perustuu palvelumuotoilun YAMK-opinnäytetyöhön: "Kyläosallisuuden yhteiskehittäminen – Osallisuusmuotoilu Limingan kunnassa" (Kelhä, 2020).

TEKSTI: VILLE NIEMINEN

Yhteiskehittämällä läpi vaikeiden aikojen

Kunnissa luovitaan rakenteellisesta uudistuksesta toiseen samalla, kun toimintaympäristö on jatkuvassa liikkeessä. Samalla pitäisi pysyä hallitsemaan ja ratkomaan kestävän kehityksen haasteita niin paikallisesti kuin myös globaalisti. Toimintaympäristö haastaa toki kuntien suunnitelmallisuutta mutta vaikuttaa myös kuntalaisten arkeen ja hyvinvointiin sekä yritysten toimintakykyyn. Voidaan sanoa, että olemme kaikki samassa veneessä merkittävien ilmiöiden aallokossa.

Erityisesti vaikeissa tilanteissa paras tapa toimia on lyödä viisaat päät yhteen ja miettiä ratkaisua. Tätä käytännössä on yhteiskehittäminen, josta suomalaisella kuntakentällä on paljon hyviä kokemuksia. Eurooppalaisella mittapuulla Suomi on yhteiskehittämisen mallimaa.

Miksi kunnissa tällaiseen kannattaisi siten panostaa? Tosiasiaan on, että yhteiskehittäminen vaatii osaamista, aikaa ja lopulta toki myös rahaa. Yhä tiukkeneva taloustilanne ja niinkutsutut pirulliset ongelmat ovat meille arkipäivää. Näiden ratkaisemiseksi tarvitsemme laajaa osaamista ja yhteistyötä. Esimerkiksi syrjäytyminen aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle, mutta sitä ei voi ratkaista yksin koulutusta kehittämällä. Apua tarvitaan kaavoituksesta, asuntotoimesta, varhaiskasvatuksesta, järjestöistä, yrityksistä ja vaikka valtionpalveluista.

Yhteiskehittämällä yhdessä kuntalaisten ja sidosryhmien kanssa voimme kehittää ei vain uusia palveluita vaan myös parempia pal-

veluita, jotka perustuvat asiakkaiden aitoihin tarpeisiin. Kunnan näkökulmasta samalla toki helposti syntyy myös ajatuksia, miten kuntalaiset tai järjestöt voivat tukea tavoitteiden toteutumisessa. Vaikuttava palveluprosessi on kunnan taloudelle ja asiakkaalle hyvä asia.

Yhteiskehittäminen mahdollistaa myös organisaation siilojen ja organisaatorajojen ylittämisen. Yhdessä ideoidessa ja yhteistä ongelmaa ratkottaessa löydetään myös yhteinen suunta. Yhdessä tekeminen ja eri näkökulmasta asiaa tarkasteltavien kohtaaminen vahvistaa myös ymmärrystämme erilaisista tarpeista ja toimiemme vaikutuksista erilaisille kohderyhmillä.

Erityisesti kuntalaisille yhteiskehittämisen prosessit ovat olleet positiivisia kokemuksia, jossa kuulluksi tulemisesta on siirrytty aitoon vuoropuheluun. Yhteiskehittämisessä on olennaista toki huomioida erilaisten ihmisten tavat ja toiveet osallistua keskusteluun. Samalla rakennetaan myös sosiaalisesti kestävää kuntaa.

Tulevaisuuden kunnassa ollaan entistä lähempänä kuntalaista organisaatioiden maldtuessa. Kunta perustuu paikallisen yhteisön itsehallintoon, jonka tehtävänä on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja alueen elinvoimaa. Keskellä ilmiöiden aallokkoa kannattaa miettiä, miten pääsemme yhdessä kuiville. Yksin rantaa ei voi saavuttaa.

**Kirjoittaja toimii asiantuntijana
Suomen Kuntaliiton strategiayksikössä**

MAASEUDUN
SIVISTYSLIIITTO

Itu

*Voit myös
ladata pelin täältä!*

- suunnittelupeli kunnille, jotka haluavat kuulla kuntalaisiaan

Itu on pelillinen työkalu kunnan työryhmille, kuten viranhaltijoille, päättäjille ja toimihenkilöille. Idun avulla luodaan kehittämissuunnitelma, joka sisältää menetelmiä kuntalaisten kuulemiseen ja osallisuuden vahvistamiseen. Suunnitelma voidaan toteuttaa käytännössä sellaisenaan. Itu esittelee helppoja menetelmiä ja on hyvä alku yhteiskehittämisen tiellä.

Hyvissä ajoin ennen pelaamaan ryhtymistä pelin ohjaaja perehtyy Idun ohjeisiin ja rakenteeseen huolellisesti. Pelin ohjaaja voi olla kuka hyvänsä tiimin jäsenistä. Hänen tehtävänä on luotsata ryhmä onnistuneesti pelin läpi. Ohjaajan ohjeet löytyvät sivulta 14.

Työyhteisö valitsee aiheen tai kohteen, jota halutaan viedä eteenpäin yhteiskehittämisen keinoin. Pelaajat ovat suunnittelutiimin jäseniä, jotka voivat olla hallinnon tai kehitet-

tävän kohteen työntekijöitä. Tässä vaiheessa mukana ei ole vielä kuntalaisia. Itu etenee kehittämisprosessin vaiheita noudattaen. Prosessin vaiheet ovat:

1. Yhteinen päämäärä ja sitoutuminen
2. Kuuntelu ja tärkeiden asioiden tunnistaminen
3. Yhteinen vuoropuhelu
4. Konkretia
5. Arviointi

Jokaiseen prosessin kohtaan valitaan kehitettävänä olevaan aiheeseen sopivat menetelmät. Pelin lopputuloksena syntyy viisivaiheinen suunnitelma, jossa on valmiit askelmerkit ja menetelmät kuntalaisten kanssa tehtävään yhteiskehittämiseen.

- Kesto noin 2 h
- Osallistujamäärä 4-8 hlöä
- tarramuistilappuja ja kyniä

Itu perustuu Maaseudun Sivistysliiton osallisuusprosessiin ja se on kehitetty Kunta olemme me -hankkeessa.

Itu

- suunnittelupeli kunnille,
jotka haluavat kuulla kuntalaisiaan

1.

*Yhteinen
päämäärä
ja sitoutu-
minen*

KATSO
SIVU 15

- Nykytila
- Tavoite
- Miksi tämä on tärkeä?
- Ketkä mukaan?

2.

*Kuuntelu ja
tärkeiden
asioiden tun-
nistaminen*

KATSO
SIVU 16

- Menetelmä
- Paikka
- Välineet
- Kuka?
- Vastausten taltiointi
- Vastausten purkaminen

3.

KATSO
SIVU 18

- Menetelmä
- Paikka
- Välineet
- Kuka?
- Vastausten taltiointi
- Vastausten purkaminen

AIKA

Yhteinen
puoropuhelu

lmä

t

ten

i

ten

inen

4. Konkretia

KATSO
SIVU 20

- Aikataulu
- Vastuut
- Kustannukset
- Resurssit
- Viestintä
- Tavoite ja seuranta

5. Arviointi

KATSO
SIVU 21

- Arvioinnin mittarit
- Ketkä arvioivat?
- Miten arviointi toteutetaan?

JANA

Ohjeita pelin ohjaajalle

Tehtäväsi on johdattaa ryhmä pelin läpi. Toimit kirjurina ja esität tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä sekä pidät kokonaisuuden hallinnassa ja toiminnan päämäärän selkeänä. Kehittämisen kohde on oltava tiedossa ennen pelaamaan ryhtymistä.

Valitse, käytättekö pelilautaa ja menetelmäkortteja suoraan lehdestä vai otatteko niistä kopiot. Menetelmäkorttien kopioiminen ja irti leikkaaminen helpottavat pelaamista.

Pelin osat löytyvät digitaalisessa muodossa Maaseudun Sivistysliiton nettisivuilta. Osallistujat voivat lukea menetelmäkortteja myös omien puhelimiensa kautta. Lisäksi tarvitsette tarra-
muistilappuja ja kyniä.

Pelilauta koostuu viidestä kentästä, jotka kuvaavat kehittämisprosessin vaiheita. Tavoitteena on löytää jokaiseen vaiheeseen kehittämiskohteeseen sopivat menetelmät ja suunnitelmat. Pelilaudan kentissä näkyvät sivunumerot johdattavat sinut kunkin vaiheen ohjeisiin ja materiaaleihin.

Pelilaudalla edetään numerojärjestyksessä yhdestä viiteen. Jokaiseen kenttään kirjataan tarralapulle kunkin vaiheen ohjeissa mainitut tiedot. Pelilaudan alareunassa olevalle aikajalalle laaditaan alustava aikataulu prosessin toteuttamiseksi.

Aloita lämmittelytehtävällä.

Lämmittelytehtävä

Valitse lämmittelykeskusteluun jokin seuraavista vaihtoehtoista. Voit vapaasti keksiä myös oman kysymyksen tai varioida valmiita vaihtoehtoja. Lämmittelyn tarkoituksena on orientoitua aiheeseen siten, että jokaisen on helppo osallistua keskusteluun. Vastauksia ei tarvitse kirjata muistiin.

- Kerro joku aiheeseen liittyvä omakohtainen kokemus.
- Jos kaikki olisi mahdollista, niin...
- Mitä kohteessa ei voi muuttaa ja miksi?
- Mikä kohteessa ärsyttää eniten?
- Viimeisin kokemuksesi aiheesta?

Yhteiskehittämisellä tarkoitetaan palveluiden kehittämistä yhteistyössä yhteisön kanssa siten, että palvelun käyttäjä, esimerkiksi kuntalainen, on aidosti mukana tasa-arvoisena toimijana kehittämässä olemassa olevaa tai täysin uutta palvelua.

Yhteiskehittämistä voi toteuttaa joko jossain kehittämisen vaiheessa tai koko kehittämisprosessin ajan aina ideoinnista toteutukseen. Mikään yksittäinen menetelmä ei ole kriteeri yhteiskehittämisen toteutumiselle. Kyse on enemmän asenteesta.

1.

Yhteinen päämäärä ja sitoutuminen

Prosessi alkaa kirkastamalla kehittämistavoitetta oman tiimin näkökulmasta. Tärkeää on myös pohtia, keitä tarvitaan mukaan: eri toimialojen viranhaltijat, kolmannen sektorin edustajat, mahdolliset yritykset ja kuntalaiset. Eri tahojen sitouttaminen prosessiin on tärkeää. Kaikkien osapuolien tulee olla aidosti mukana toteuttamassa prosessia kuulemisesta konkretiaan.

Mietitään valittua yhteiskehittämisen kohdetta ja tarkastellaan sitä oheisista näkökulmista.

Keskustelun jälkeen keskeiset asiat kirjataan tarramuistilapuille ja liitetään ensimmäiseen pelikenttään.

Mikä on kehittämiskohteen nykytila?

Miksi kohteen / asian kehittäminen on tärkeää?

Mikä on kehittämisen tavoite?

Mistä tarvitaan lisää tietoa?

Keitä yhteiskehittämiseen on syytä ottaa mukaan?

2.

Kuuntelu ja tärkeiden asioiden tunnistaminen

Kun yhteiskehittämisen lähtökohdat ovat selvillä, siirrytään eteenpäin. Kuuntelemalla selviää, mikä on ihmisille ja yhteisölle tärkeää. Tärkeät asiat tunnistaa siitä, että ne toistuvat ihmisten puheissa.

Helppo ja paljon käytetty tapa kuntalaisten kuulemiseen on järjestää erilaisia kyselyitä ja äänestyksiä. Tällä aukeamalla esitellään vaihtoehtoisia kuntalaisten kuunteluun sopivia menetelmiä.

Jokainen peliin osallistuja lukee kuvaukset läpi ja valitsee menetelmistä mielestään parhaan juuri nyt käsittelyssä olevan kohteen kehittämiseen. Jokainen osallistuja kertoo oman valintansa ja perustelunsa sen valitsemiseksi. Ryhmässä keskustellen valitaan kehittämisprosessin tähän vaiheeseen sopivin tapa kuunnella kuntalaisia. Menetelmän lisäksi on hyvä päättää käytännön järjestelyihin liittyvistä asioista, joita on lueteltu pelilaudan kentässä 2.

Tonnin seteli

Tonnin setelin avulla voidaan kerätä kehittämisideoita pieniin, kuntalaisten arkea koskettaviin kohteisiin. Se on hyväksi havaittu menetelmä etenkin nuorten kanssa.

Valitaan yksinkertainen kysymys, esimerkiksi "Miten parantaisit kuntaamme tonnilla?". Vastaa kirjoittaa oman ehdotuksensa setelin taakse. Vastaamista voi helpottaa antamalla valmiita kohteita, joihin vastaajat voivat "sijoittaa" oman setelinsä.

Tarvitaan tulostettuja tonnin leikkiseteleitä (esimerkiksi Kummelin tonnin seteli, joka löytyy googlaamalla). Kyniä kirjoittamista varten. Valmiille investointikohteille voidaan tehdä purkit, joihin vastaaja setelinsä sujauttaa.

Ystäväni-kirja

Ystäväni-kirjan avulla voidaan kuulla nuoria siitä, missä asiassa kunnassa on onnistuttu ja mitä olisi voitu tehdä paremmin. Vastauksista selviää kehittämiskohtia sekä asioita, jotka nuorten mielestä kannattaa ehdottomasti säilyttää sellaisenaan.

Ystäväni-kirjan sivuja voidaan täyttää erityisesti nuorten tapahtumissa tai yhteistyössä koulun kanssa. Halutessaan sivulle voi kerätä nuorten yhteystietoja jatkoyhteydenpitoa varten. Samalla kannattaa kysyä myös heiltä itseltään konkreettisia vinkkejä siihen, mitä he toivovat yhteydenpidolta. Ystäväni-kirjan sivuja voi myös muokata ja soveltaa tilanteen ja kohderyhmän mukaan.

*Ystäväni-kirjan
löydät täältä!*

Penkkikahvila

Penkkikahvila tarjoaa kuntalaisille matalan kynnyksen tilaisuuden kohdata viranhaltijoita ja päättäjiä. Penkkikahvilassa kuntalaisia kuullaan siellä, missä he arjessaan liikkuvat. Penkkikahvilan perustamiseen riittävät penkki (tai joku muu istuin) ja kahvit. Viihtyisyyttä ja houkuttelevuutta voi toki parantaa esimerkiksi matoilla tai kukilla.

Sovitetaan:

- mihin asioihin kuntalaisilta halutaan ajatuksia
- keitä erityisesti halutaan kuulla
- missä heidät kohdataan (kaupassa, kirjastossa, neuvolassa, työpaikalla jne.)
- ketkä viranhaltijat ja päättäjät Penkkikahvilassa ovat mukana

Keskustelun virittäjäksi voidaan valita esimerkiksi kartta, jonka äärellä juttelu paikoista helpottuu tai kuntalaisten terveisiä voidaan kerätä vaikkapa postikortteihin. Päätetään myös, miten keskustelut dokumentoidaan ja miten kuulemisen tulokset puretaan ja viedään eteenpäin.

Ympäristökävelyt

Ympäristökävelyllä omaa asuinpaikkaa tarkastellaan uusin silmin, jostain etukäteen sovitusta näkökulmasta. Kävelyn avulla voidaan etsiä lähiympäristöstä kehittämiskohteita tai havainnoida sen kauneutta ja hyviä puolia.

Kävelyn voi ohjata tietyn teeman ammattilainen, kuten arkkitehti, ympäristö- tai maisemasuunnittelija tai vaikkapa historioitsija. Kävelyn voi toteuttaa myös vertaisihmettelynä, jossa ryhmän vetäjä ei ole asiantuntija, vaan tukee ja kannustaa osallistujia itsenäiseen toimintaan ja ympäristön oma-aloitteiseen kehittämiseen. Kävelyn ohjaaja tai joku osallistujista kirjaa ylös keskustelussa nousseita asioita.

Ympäristökävelyn voi toteuttaa myös Whatsapp-ryhmässä. Ryhmän jäsenet toteuttavat ympäristökävelyä omassa arjessaan ennalta sovitun ajan ja raportoivat aiheeseen liittyvistä huomioistaan kuvin ja kommentein.

Ohjattu keskustelu

Ohjatun keskustelun ja dialogin tavoitteena on lisätä ymmärrystä käsillä olevasta asiasta, ei niinkään hakea ratkaisuja. Keskustelulla tulee kuitenkin olla tarve ja tavoite. Oleellista keskustelussa on antaa osallistujien kertoa rauhassa näkemyksiään ja jatkaa keskustelua toisten esiin tuomista näkökulmista.

Keskusteluun varataan sopiva rauhallinen tila, jossa tuolit saa ringiin. Jos ryhmiä on useampia, varmistetaan tilat kaikille ryhmille. Jokainen ryhmä tarvitsee keskustelun ohjaajan ja kirjaajan. Kaikille ryhmille suunnitellaan yhteinen alustus, joka johdattelee aiheeseen. Keskustelun runkona voidaan käyttää esimerkiksi Erätauko-keskustelun rakennetta. Myös Dialogeillaan-pelikortit voivat helpottaa keskustelun kulkua.

Karttamenetelmä

Karttamenetelmää voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun halutaan kuntalaisilta paikkojen kehittämideoita, keskustellaan maankäytöstä tai suunnitellaan maisemien tai alueiden kunnostusta. Kartta auttaa hahmottamaan ja muistamaan ympäristöä monella eri tavalla.

Päätetään, mihin asioihin haetaan ratkaisuja, mitä asioita ja keneltä kysytään. Missä kartan äärelle kokoonnutaan: onko se osa jotain muuta tapahtumaa vai oma tilaisuutensa? Kuinka paljon aikaa on käytettävissä? Karttaan on helppo tehdä merkintöjä tarroilla, joille määritellään merkitykset etukäteen: esimerkiksi lempipaikka (sydän), kehitettävä paikka (nuoli), inhokkipaikka (rasti). Tämän lisäksi kartan äärellä käytävästä keskustelusta tehdään muistiinpanoja, sillä tarrat eivät kerro kaikkea ja keskustelun yksityiskohdat unohtuvat pian.

3.

Yhteinen vuoropuhelu

Kun kuntalaisia on kuultu ja löydetty heille tärkeä asia, siirrytään yhteiseen vuoropuheluun. Vuoropuhelun tavoitteena on syventää ymmärrystä esille nousseesta asiasta ja selvittää, mitä sille voitaisiin yhdessä tehdä. Vuoropuheluvaiheessa pyritään löytämään konkreettisia ideoita ja aloittamaan kehittämistyö asian parissa.

Tällä aukeamalla on esitelty yhteiseen vuoropuheluun sopivia menetelmiä. Menetelmän lisäksi on hyvä päättää käytännön järjestelyihin liittyvistä asioista, joita on lueteltu pelilaudan kentässä 3.

Talkoot

Talkoilla syntyy nopeasti valmista jälkeä, on kyse sitten maalaamisesta, rakentamisesta tai raivaamisesta. Yhdessä tekeminen antaa luontevia keskustelun paikkoja eri ikäisten, eri elämäntilanteissa olevien ja muuten harvoin arjessaan toisiaan kohtaavien välille.

Talkoiden olisi syytä liittyä kehitettävään asiaan edes löyhästi. Tällöin keskustelu saa tekemisestä kimmokkeita ja esiin voi nousta yllättäviäkin seikkoja. Roskienkeruutalkoissa voidaan esimerkiksi pohtia luontevasti keinoja roskaamisen hillitsemiseksi tai roska-astioiden sijoittamiseksi.

Kyläjuhlat

Kyläjuhlat on oiva menetelmä yhteisöllisyyden edistämistyössä, minkä tavoitteena on vahvistaa paikan identiteettiä ja yhdessä tekemistä sekä mahdollistaa ihmisten tutustuminen toisiinsa. Kyläjuhlien järjestämiseen jokainen voi osallistua omalla osaamisellaan ja innostuksellaan. Kyläjuhlista voi tehdä myös perinteen: kerran valmisteltu juhla on helppo toistaa.

Kyläjuhlien järjestäminen vaatii aikaa ja sitoutuneen porukan. Tapahtuman tuottamiseen on syytä varata 3-6 kk, mikä pitää sisällään yhteisen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin. Tapahtumien järjestäminen yhdessä sopii kaikenikäisille ja -taitoisille osallistujille.

Kumppanuuspöytä

Kumppanuuspöytä on toimintatapa, jossa oikeat ihmiset eri tahoilta (asukkaat, yrittäjät, yhdistykset, kylien edustajat, viranhaltijat, luottamushenkilöt) kokoontuvat ratkaisemaan yhteistä ongelmaa tai kehittämään haluttua asiaa. Ratkaisuja etsitään tasavertaisina eri näkökulmia punniten ja asiatietoon perehtyen. Parhaimmillaan kumppanuuspöydän osallistujat ryhtyvät toimimaan yhteisen tavoitteen eteen sovitun mukaisesti.

Tärkeää on harkita, ketkä kulloisenkin asian äärelle tarvitaan. Ketkä ovat juuri tämän asian edistämiseksi oikeat ihmiset osallistumaan kumppanuuspöytään? Pöydän ääreen tulee kutsua mahdollisimman monia eri näkökulmia edustavia ihmisiä ja tahoja tasavertaisesti.

Työpaja

Työpaja kerää ihmiset saman pöydän ääreen käsittelemään kyseessä olevaa asiaa tai ilmiötä. Keskustelu tapahtuu yhteisen tekemisen lomassa. Se voi olla esimerkiksi kädentaitopaja, jossa valmistetaan joku helppo esine kuten koru. Työpajaan tarvitaan fasilitointitaitoinen ohjaaja, joka vie keskustelua haluttuun suuntaan. Ennakkoon voi valmistella kysymyksiä ja väittämiä, jotka virittävät keskustelua.

Työpajassa voidaan myös ideoida suoraan käsiteltävää aihetta tai kehittämiskohdetta. Silloin voidaan esimerkiksi yhdessä piirtää tai rakentaa pohjakuvaa kehittämisen kohteena olevasta alueesta tai paikasta. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi legoja tai rakennuspalikoita.

Yhteisöllinen taidetoiminta

Yhteisöllinen taidetoiminta on ryhmässä tapahtuvaa, yhteisen taideteoksen tekemistä. Aivan kuin talkoissakin, yhteisöllisen taidetoiminnan tavoitteena on saada erilaiset ihmiset yhteen ja mahdollistaa vuorovaikutusta heidän välillään. Teoksen aiheen on hyvä liittyä kehitettävään asiaan.

Ryhmää johtamaan voi pyytää taiteilijan tai jonkun alan harrastajan. Kaikkien osallistujien ei välttämättä tarvitse osallistua itse taidetoimintaan, kahvinkeittäjälläkin on tärkeä rooli näissä taideprojekteissa. Tärkeintä on kuitenkin yhteinen keskustelu.

Yhteisöllisen taideteoksen voi tehdä joko sisälle tai ulos. Ulkona työskentelymateriaalina käytetään usein esimerkiksi raivattua pajukkoa tai jotain muuta sopivaa luonnonmateriaalia. Teos voi olla myös seinämaalaus tai se voi koostua vaikka kuntalaisilta kerätyistä esineistä, jotka sommitellaan kiinnostavaksi kokonaisuudeksi. Teos voi olla ympäristöä parantava elementti tai kommentti johonkin asiaan.

Kyläily

Kyläily yhteisökehittämisen menetelmänä perustuu vanhaan suomalaiseen kyläilykulttuuriin. Se mahdollistaa erilaisten ihmisten kohtaamisen ja vuorovaikutuksen.

Kyläilyä voidaan käyttää esimerkiksi maahanmuuttotyössä. Se on myös oiva menetelmä toivottaa uudet asukkaat tervetulleiksi yhteisöön sekä kuulla heidän ajatuksiaan ja odotuksiaan uudesta asuinpaikastaan.

Kyläily on säännöllistä toimintaa, missä vapaaehtoiset kyläpaikat ottavat vastaan vieraita, jotka puolestaan vievät mennessään kahvit ja muut tarjottavat. Kyläilyyn voi yhdistää myös pienimuotoista talkoapua tai muuta yhteistä tekemistä.

4.

Konkretia

Kehittämisprosessissa konkretia on kuulemisen ja vuoropuhelun jälkeen toteutettavia tekoja, joista on päätetty yhteiskehittämisen kautta yhdessä kuntalaisten kanssa. Niitä ei siis voida tässä prosessin suunnitteluvaiheessa vielä ennakoida.

Pelistä syntyvä konkretia on toimintasuunnitelma, joka sisältää askelmerkit tulevalle toiminnalle. Prosessin viiden vaiheen lisäksi on syytä pohtia ennakkoon myös seuraavia asioita:

- aikataulu
- vastuut
- kustannukset
- resurssit
- kohderyhmät
- kuulemisten toteuttaminen käytännössä
- viestintä asioiden etenemisestä
- tavoite ja seuranta

Aikataulua on hyvä hahmotella tarralapuilla pelilaudan alareunassa olevalle aikajanalle.

5.

Arviointi

Toiminnan arviointi on tärkeä osa kokonaisuutta, mikä usein unohdetaan. Jokaisen prosessin päätteeksi on hyvä katsoa taaksepäin ja pohtia yhdessä, miten asiassa onnistuttiin ja missä on vielä kehitettävää. Myös tässä vaiheessa voivat kuntalaiset olla mukana.

Päätetään, miten kehittämisprosessia arvioidaan ja mitataan:

- Mitkä ovat arvioinnin mittarit?
- Ketkä arvioivat?
- Miten arviointi toteutetaan?
 - keskustelu
 - kysely
 - havainnointi
 - tilastot / seuranta

Arvioinnissa on hyvä miettiä myös sitä, oliko toiminta riittävää asian ratkaisemiseksi vai täytyykö kehittämistä vielä jatkaa uudella prosessilla.

TEKSTI: NIINA VUORI

Esimerkkiprosessi: Keiteleen kuntakummit

Pieneen Keiteleen kuntaan Pohjois-Savossa halutaan uusia ja pysyviä asukkaita. Kunnan suurissa teollisuusyrityksissä on paljon muualta tulleita työntekijöitä, mutta myös työvoimapulaa. Mikä saisi ihmiset asettumaan Keiteleelle ja tuntemaan olonsa kotoisaksi? Yhdeksi ratkaisuksi tähän valikoitui kuntakummitoiminta.

1. Yhteinen päämäärä ja sitoutuminen

Päämäärä ja sitoutuminen kuntakummitoimintaan ovat vahvoja, sillä asia on kirjattu Keiteleen strategiaan sanoilla: "kuntakummitoiminta: uudet asukkaat otetaan mukaan ja kannustetaan kuntayhteisön kehittämiseen". Strategiakirjaus on kuitenkin vasta alku.

Keiteleellä oli tärkeää, että kuntakummitoiminta on oman näköistä ja asukaslähtöistä. Tämän vuoksi toimintaa rakentamaan ja toteuttamaan kutsuttiinkin yhdistystoimijat, vi-
ranhaltijat, päättäjät ja kaikki, joita asia kiinnostaa. Sitoutuminen tarkoittaa myös mitä suurimmassa määrin sitoutuneita toimijoita ja pitkäjänteistä tekemistä päämäärän saavuttamiseksi. Yhteiskehittämisen myötä myös sitoutuminen itse tekemiseen vahvistuu.

2. Kuuntelu ja tärkeiden asioiden tunnistaminen

Kuntakummitoiminnan kehittämisvaiheessa kuuntelu tarkoitti keskustelua kummitoiminnasta kiinnostuneiden kanssa. Näissä keskusteluissa pohdittiin Keitelettä potentiaalisen muuttajan ja uuden asukkaan näkökulmista sekä kuultiin myös paikkakunnalle muuttaneiden kokemuksia.

Keskusteluista tunnistettiin monia tärkeitä asioita, jotka vaikuttavat Keiteleelle muuttamiseen ja siellä asumiseen. Osa oli sellaisia, joihin kuntakummitoiminnalla ei voida vaikuttaa, kuten asuntotilanne. Kummi voi kuitenkin olla apuna arjessa, tutustuttaa luontokohteisiin ja neuvoa palvelujen löytämisessä.

Kuuntelumenetelmänä käytettiin **keskustelua**, jossa hyödynnettiin **Dialogeillaan-kortteja**. Korttien avulla ihmiset asettuivat erityyppisten muuttajien rooleihin ja pohtivat kotikuntaansa niiden kautta: millainen Keitele on pienten lasten vanhemmalle, eläkeläiselle tai vähemmistön edustajalle?

3. Yhteinen vuoropuhelu

Ymmärrystä Keiteleelle sopivasta kuntakummitoiminnasta ja sen sisällöstä syvennettiin **työpajassa**. Apuna vuoropuhelussa käytettiin ensin suunnittelupohjaa, jossa olleisiin valmiisiin kysymyksiin pohdittiin ryhmissä vastauksia. Ryhmien vastauksista saatiin koostettua kummitoiminnan peruspilarit: mitä kummit tekevät, missä kaikkialla he toimivat ja miten heidät tavoittaa. Todettiin myös, että on tärkeää saada toiminnalle koordinaattori.

Myös **Ystäväni-kirjaa** hyödynnettiin niin, että kummiksi lupautuneet täyttivät tietonsa hieman muokatulle Ystäväni-sivulle. Sivu toimii kummin esittelynä: siinä on kummin kuva, yhteystiedot ja tietoa siitä, missä asioissa hän voi olla tukena.

Kummitoimintaa testattiin Valojen ilta -tapahtumassa, joka on Keiteleen perinteinen **kyläjuhla**. Tapahtumassa kummit pääsivät käymään vuoropuhelua uusien asukkaiden kanssa. Tilaisuuden jälkeen löytyi muutamia parannettavia asioita: kummitoiminnasta pitää tehdä esite ja kummeilla pitää olla vielä näkyvämmät tunnisteet. Illan jälkeen into kummitoiminnan kehittämiseksi vain lisääntyi.

4. Konkretia

Jotta kummitoiminta saisi vielä vahvemman pohjan, konkreettiseksi työkaluksi luotiin **vuosikello**. Siihen merkattiin tärkeät asiat, kuten tapahtumat, kunnan muuttajakirjeiden lähetysajankohdat ja kummien keskinäinen toiminta. Lisäksi kehittämisprosessista tehtiin **raportti**, johon koottiin kaikki yhteisessä työskentelyssä syntynyt materiaali ja ehdotukset kummitoiminnan jatkokehittämistä varten.

Kummitoiminnalle löytyi myös luonteva **kotipesä**, Keiteleen yhdistysten talo. Kiinteä paikka mahdollistaa monenlaista toimintaa. Tärkein konkretia syntyi kuitenkin siitä, että jo kehittämistyön aikana löytyi **13 kuntakummi**,

jotka ottivat homman haltuun! Puuronkeittäjät ja piparinleipojat uusille asukkaille järjestettävään pikkujouluun löytyivät tuosta vain.

5. Arviointi

Yhdessä todettiin, että toimintaa arvioidaan sitten "kun marjat on saatu pakkaseen" eli syksyisin. Talven, kevään ja kesän aikana kokeillaan, miten asiat lähtevät rullaamaan. Arvioitavia asioita ovat ainakin seuraavat: onko uudet asukkaat tavoitettu, lisääkö toiminta osallisuutta sekä miten kummien koordinaatio ja keskinäinen vastuunjakoa toimivat. Kun toimintamalli on rakennettu yhdessä, se joustaa ja elää ihmisten ja tilanteiden mukana.

Mitä kuntalainen ajattelee yhteiskehittämisestä?

Saimi Vesanto on yksi Keiteleen uusista kuntakummeista ja työpajoissa mukana olleista.

Kuinka tärkeänä pidät sitä, että Kuntakummitoimintaa lähdettiin kehittämään kuntalaisten kanssa?

Ehdottomasti tämä oli hirveän hyvä juttu! Kunta ei pysty yksin järjestämään kaikkea, joten yhteisön voimaa tarvitaan. Joskus aatteet tai muu vastaava voi vaikuttaa siihen, ettei yhteistyöhön lähteminen ole yksinkertaista. Tuntuu kuitenkin siltä, että ajat ovat muuttuneet ja nuoret ovat ennakkoluulottomampia tekemään yhteistyötä kaikkien kanssa.

Miksi sinä halusit lähteä kehittämään kuntakummitoimintaa?

Minusta on tärkeää, että tapahtuu jotain. Olen aika aktiivinen ja tykkään touhuta. Ylipäättään on ihanaa, kun kehittämisessä on uusia nuoria ihmisiä ohjaksissa ja on tarmoa tehdä asioita. Nämä työpajat ja itse kuntakummitoiminta on erilainen vaihtoehto sille perustekemiselle, mitä kunnassa on ollut. Kuntakummitoiminnalla vanhoihin juttuihin, kuten tapahtumiin, voidaan liittää jotain uutta ja saada uusia ihmisiä mukaan.

Mikä mielestäsi on suurin este sille, etteivät kuntalaiset osallistu kehittämiseen?

Ihmiset ehkä kokevat, etteivät osaa sanoa mitään tai että heidän sanomisillaan ei ole merkitystä. Kaikki eivät vain ole kiinnostuneita, vaan ajattelevat, että muut hoitakoot. Tuntuu myös, että nuorilta vaaditaan aika paljon osallistumista moniin asioihin ja he ovat siihen jo väsyneitä. Perheellisissä sen sijaan voisi olla potentiaalia, kun heidät vain saisi houkuteltua mukaan.

Vinkkisi kunnille: miten asukkaat saadaan mukaan kunnan yhteiseen kehittämiseen?

Kunnan olisi hyvä olla näkyvillä ja kuuluvilla kuntalaisten joukossa. Ihmiset eivät juurikaan lue kunnan nettisivuja, joten siellä oleva tieto ei tavoita laajalti. Lehtiäkään eivät kaikki lue, joten tiedottamisessa toimii hyvin vaikka kaupan ilmoitustaulu ja vanha kunnan puskaradio. Myös kyselyt ovat aika vaikea tiedonkeruumuoto, etenkin verkossa olevat. Ikäihmisille pitäisi kyselystä olla aina paperiversio. Minusta kunnan kehittämisasioissa pitäisi jalkautua ihmisten pariin ja kyselyt ja osallistamiset tehdä esimerkiksi rennossa ulkoilutapahtumassa.

Kunta olemme me

